

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
РАННІЙ ВІК (<i>третій рік життя</i>)	9
Психологічна характеристика дитини	10
Освітній напрям "Особистість дитини"	12
Рухова компетентність	12
Здоров'язберезувальна компетентність	16
Особистісна компетентність	18
Освітній напрям "Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі"	20
Предметно-практична компетентність	20
Сенсорно-пізнавальна компетентність	21
Освітній напрям "Дитина у природному довкіллі"	23
Природничо-екологічна компетентність	23
Освітній напрям "Гра дитини"	26
Ігрова компетентність	26
Освітній напрям "Дитина в соціумі"	30
Соціальна компетентність	30
Освітній напрям "Мовлення дитини"	34
Мовленнєва компетентність	34
Комунікативна компетентність	36
Художньо-мовленнєва компетентність	36
Освітній напрям "Дитина у світі мистецтва"	39
Мистецька компетентність	39

МОЛОДШИЙ ДОШКІЛЬНИЙ ВІК (<i>четвертий рік життя</i>)	43
Психологічна характеристика дитини	44
Освітній напрям “Особистість дитини”	45
Рухова компетентність	45
Здоров’язбережувальна компетентність	50
Особистісна компетентність	53
Освітній напрям “Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі”	55
Предметно-практична, технологічна компетентність	55
Сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька компетентність	56
Освітній напрям “Дитина у природному довкіллі”	59
Природничо-екологічна компетентність	59
Освітній напрям “Гра дитини”	63
Ігрова компетентність	63
Освітній напрям “Дитина в соціумі”	67
Соціально-громадянська компетентність	67
Освітній напрям “Мовлення дитини”	73
Мовленнєва компетентність	73
Комунікативна компетентність	76
Художньо-мовленнєва компетентність	77
Освітній напрям “Дитина у світі мистецтва”	79
Мистецько-творча компетентність	79
СЕРЕДНІЙ ДОШКІЛЬНИЙ ВІК (<i>п’ятий рік життя</i>)	85
Психологічна характеристика дитини	86
Освітній напрям “Особистість дитини”	87

Рухова компетентність	87
Здоров'язбережувальна компетентність	92
Особистісна компетентність	96
Освітній напрям "Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі"	100
Предметно-практична, технологічна компетентність	100
Сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька компетентність	101
Освітній напрям "Дитина у природному довкіллі"	104
Природничо-екологічна компетентність	104
Освітній напрям "Гра дитини"	110
Ігрова компетентність	110
Освітній напрям "Мовлення дитини"	121
Мовленнєва компетентність	121
Комунікативна компетентність	125
Художньо-мовленнєва компетентність	126
Освітній напрям "Дитина у світі мистецтва"	128
Мистецька компетентність	128
СТАРШИЙ ДОШКІЛЬНИЙ ВІК (шостий рік життя)	135
Психологічна характеристика дошкільника	136
Освітній напрям "Особистість дитини"	137
Рухова компетентність	137
Здоров'язбережувальна компетентність	144
Особистісна компетентність	148
Освітній напрям "Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі"	152
Предметно-практична, технологічна компетентність	152
Сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька компетентність	154

Освітній напрям “Дитина у природному довкіллі”	157
Природничо-екологічна компетентність	157
Освітній напрям “Гра дитини”	164
Ігрова компетентність	164
Освітній напрям “Дитина в соціумі”	168
Соціально-громадянська компетентність	168
Освітній напрям “Мовлення дитини”	177
Мовленнєва компетентність	177
Комунікативна компетентність	182
Художньо-мовленнєва компетентність	183
Освітній напрям “Дитина у світі мистецтва”	187
Мистецько-творча компетентність	187
Показники компетентності випускника закладу дошкільної освіти	193
Додатки	196
<i>Додаток 1. Орієнтовний перелік музичного репертуару</i>	196
<i>Додаток 2. Орієнтовний перелік художніх творів</i>	203
<i>Додаток 3. Співпраця з родиною вихованців</i>	209
ДЖЕРЕЛА	211

ОСВІТНІЙ НАПРЯМ “ДИТИНА В СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ”

ПРЕДМЕТНО-ПРАКТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

□ Вікові можливості дитини

До трьох років закладаються передумови переходу до продуктивної діяльності. Використовуючи ігровий будівельний матеріал, дитина складає прості сюжетні споруди, називає їх. Дитина вчиться мислити, застосовуючи практичний аналіз (ламає іграшки, щоб з'ясувати, що в них усередині), практичний синтез (складає новий об'єкт із деталей конструктора), відкриваючи для себе нові властивості об'єктів у процесі практичного та мовленнєвого спілкування з дорослим. Поступово малю все більше цікавиться результатом своїх дій, пишається ним. Саме тому основну частину звертань до дорослого складають очікування (вимога) оцінки процесу своєї діяльності та її результату. Дитина третього року життя часто зазнає гострої потреби в оцінці себе з боку дорослого, що є засобом її самоствердження.

У цьому віці характерне активне наслідування та відтворення дій дорослого, визначення простих цілей та прагнення досягти їх. У поведінці дитини, у її діях починає виявлятися уява, фантазія, елементи експериментування.

□ Освітні завдання

- Формувати вміння з'єднувати деталі під час конструювання з будівельного матеріалу чи рухомого конструктора.
- Формувати елементарні технічні навички, вміння реагувати на результати своєї творчості.

Виховувати в дітей стійкий інтерес до конструювання, вміння емоційно відгукуватися на гру з будівлею чи іграшкою. Розвивати дотикові відчуття, усвідомлення, що конструювати треба правильно, гарно. Привчати дотримуватися порядку в роботі. Прищеплювати любов до праці, наполегливість.

Розвивати дрібну моторику рук, орієнтування у просторі, вправляти в умінні узгоджувати свої дії з дорослими та іншими дітьми.

Виховувати відповідальність за роботу. Вчити доводити розпочату роботу до завершення, працювати колективно. Виховувати взаєморозуміння та взаємодопомогу.

Вчити використовувати матеріали-замінники, природний матеріал. Активізувати бажання створювати казкові будівлі та фантастичні об'єкти.

СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

□ Вікові можливості дитини

На третьому році життя набувають інтенсивного розвитку сенсорні можливості дитини. У неї починають збагачуватися уявлення про колір, величину та інші властивості предметів.

Особливо розвивається зорова, тактильна і кінестетична чутливість, координуються рухи рук та очей. Діючи з предметами, дитина враховує їхні властивості та положення у просторі. Швидко розвивається фонематичний і музичний слух. Дитина тонко розрізняє різні звуки, голоси людей, тварин, тони музики. Розширюються можливості сенсорного розвитку дітей цього віку. Це забезпечує їх перцептивну, моторну й мовну активність, зумовлює розвиток фонематичного та музичного слуху.

На третьому році життя діти добре розрізняють основні кольори та деякі їхні відтінки, засвоюють назви кольорів. Сприймання величини предметів здійснюється через практичне та сенсорне зіставлення предметів за їхньою величиною. Сприймання предмета набуває більш цілісного характеру. Створенню цілісного образу сприйманого предмета сприяють маніпулятивні дії з ним, активне обстеження його руками.

Поєднання образу предмета з відповідним словом полегшує його запам'ятовування і пізнавання. Дитина під час вибору однакових предметів часто орієнтується передусім на їхню форму, потім на величину і наостанок – на колір. Це, звісно, пояснюється тим, що сприймання форми і величини предметів безпосередньо пов'язане з регуляцією рухів, тому має генетичну перевагу. Розвиток сприймання предметів у цьому віці залежить від умов сенсорного розвитку, зокрема використання в роботі з дітьми геометричних вкладок, пірамідок, які дають змогу співвідносити предмети із заданими зразками, здійснювати вибір за кольором, формою, величиною. До трьох років завершується підготовчий етап сенсорного розвитку дитини і в подальшому починається організація систематичного засвоєння нею сенсорної культури.

□ Освітні завдання

- Вчити дітей обстежувати предмети на дотик, смак, за допомогою зору, слуху тощо впізнавати їх, орієнтуючись на загальновизнані еталони.
- Забезпечувати оволодіння дітьми стійкими загальновизнаними еталонами як засобами для обстеження реальних предметів.
- Ознайомлювати дітей із властивостями, якістьми, ознаками предметів, відношеннями (просторовими, часовими, місцезростаювання) між ними.
- Формувати вміння розрізняти предмети та об'єкти за зовнішніми ознаками (формою, кольором, розміром), їх діями.
- Залучати дітей до позначення словом властивостей і якостей предметів, формувати на цій підставі вміння узагальнювати, виконувати наочно-практичні завдання.
- Сприяти набуттю різноманітних сенсорних вражень.

□ Сенсорні еталони

Колір. Ознайомлювати дітей з усіма основними різновидами і властивостями предметів шести кольорів: червоний, жовтий, зелений, синій, чорний, білий. Вчити добирати однакові за кольором предмети, групувати їх відповідно до кольору, чергувати за кольором, згідно зі словесними інструкціями дорослого чи за малюнком.

Формувати вміння розташовувати предмети, чергуючи їх за кольором; позначати за допомогою кольору властивості предмета (листочка дерева, курочка з курчатками), ознаки предметів (ялинка з грибочками). Зосереджувати увагу дітей на тому, що той самий колір може бути використаний для зображення різних предметів.

Форма. Вчити розрізняти і використовувати в діях площинні форми: круг, квадрат, трикутник та об'ємні: кубик, цеглина, куля, пластина. Вчити добирати предмети різної

форми до заданої форми; співвідносити предмети двох заданих форм при виборі з трьох можливих. Вчити групувати предмети за формою: круг, квадрат, трикутник, без запам'ятовування назв геометричних фігур.

Вчити складати прості площинні зображення (картинки) та об'ємні (кубики) в цілу форму зображення з двох або чотирьох частин.

Величина. Формувати вміння групувати предмети за величиною (великий – маленький); складати кільця, кубики, піраміди, інші предмети в порядку зменшення; групувати однакові предмети за величиною; співвідносити спочатку предмети, що суттєво різняться, а потім ті, що мають схожі властивості. Вчити вибирати предмети заданих властивостей із двох різновидів.

Простір. Забезпечувати розуміння понять: "високо – низько", "вгорі – внизу", "на", "під", "за", "в"; розрізняти напрямки "вперед – назад".

Чуттєве сприймання. Формувати вміння розрізняти їжу на смак і запах, вживати слова: "солодкий", "кислий", "гіркий" тощо.

Вчити визначати й називати предмети на дотик. Навчати прийомів зіставлення різних предметів (каміння – тверде, а пісок – м'який) та однакових предметів (вода тепла й холодна). Формувати вміння обводити пальцем контур предмета.

Звертати увагу на безліч звуків у природі. Вчити розпізнавати звуки музичних інструментів, розпізнавати крики знайомих тварин; називати звуки за силою голосу (тихий – гучний).

□ Конструктивна діяльність

Виховувати у дітей стійкий інтерес до конструювання, вміння емоційно відгукуватися на гру з будівлею чи іграшкою. Розвивати дотикові відчуття, усвідомлення, що конструювати треба правильно, гарно. Привчати дотримуватися порядку в роботі. Прищеплювати любов до праці, наполегливість.

Розвивати дрібну моторику рук, орієнтування у просторі, вправляти в умінні узгоджувати свої дії з дорослими та іншими дітьми.

Виховувати відповідальність за роботу. Вчити доводити розпочату роботу до завершення, працювати колективно. Виховувати взаєморозуміння та взаємодопомогу.

Ознайомлювати дітей з будівельним чи рухомим конструктором. Вчити називати деталі та задуману споруду, дізнаватися про різноманітні прийоми з'єднання деталей, учти розрізняти матеріали, з яких виготовлені споруди.

Спонукає до асоціативних образів у конструктивній діяльності, прищеплювати естетичний смак.

Вчити використовувати матеріали-замінники, природний матеріал. Активізувати бажання створювати казкові будівлі та фантастичні об'єкти.

□ Показники компетентності за освітнім напрямом "ДИТИНА В СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ":

- під час художньо-трудова діяльності досліджує власні можливості;
- розрізняє та називає будівельні деталі (кубик, цеглинка, пластина) за формою та величиною; розуміє, що стійкість будівлі залежить від положення форм;
- будує прості сюжетні та предметні споруди, називає їх;
- бачить у конструкціях зображення предметів навколишньої дійсності;

- охоче займається конструкторною діяльністю;
- усвідомлює, що споруда має бути акуратною;
- намагається дотримуватися форм товариських і доброзичливих взаємин із дітьми та дорослими.
- знає, що форма, колір, величина – постійні ознаки предметів, які варто враховувати під час виконання різноманітних дій;
- групує однорідні предмети за формою, величиною, кольором; співвідносить різно-рідні предмети одночасно за величиною і формою; зіставляє предмети за кольором, формою, величиною, встановлює їх схожість чи відмінність;
- вміє співвідносити частини і ціле (форму і зображення);
- розуміє поняття: "високо – низько", "вгорі – внизу", "далеко – близько", "в", "на", "під", "за"; може показати розташування предметів у просторі;
- розрізняє на смак овочі, фрукти, шкоти, вживає слова: "солодкий", "кислий", "гіркий" тощо;
- визначає предмети на дотик і зіставляє однакові та різні предмети;
- називає звуки за силою голосу (тихий – гучний);
- розпізнає голоси тварин і звуки у природі.

ОСВІТНІЙ НАПРЯМ "ДИТИНА У ПРИРОДНОМУ ДОВКІЛІ"

ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

□ Вікові можливості дитини

Із розвитком активності дитини третього року життя розширюється коло об'єктів, які привертають її увагу. Дитина більше придивляється, прислухається до них та розглядає їх. Предметом її уваги стають об'єкти природи. Найбільше привертає увагу все, що рухається, змінюється, розкриваючи якісь нові свої властивості. Дитина розрізняє рослини, овочі, фрукти; знає назви деяких домашніх тварин, уміє звуконаслідувати їх.

Пам'ять дитини розвивається в різних її видах (образна, рухова, словесна й емоційна). Зокрема, яскраві образи її пам'яті пов'язані з емоціями.

Кожен новий об'єкт, з яким ознайомлюють дитину, позначають словом, тому мова дитини збагачується іменниками, прикметниками, дієсловами. Дитина знає явища природи: дощ, сніг; ознаки погоди: тепло, холодно, іде дощ, падає сніг, світить сонце. Діти розповідають про те, що бачили і чули; просять розповісти їм про нові об'єкти природи, ставлять запитання типу "хто (що) це?" Мовлення стає основним засобом не лише спілкування, а й пізнання природи.

□ Освітні завдання

- Формувати уявлення про об'єкти і явища природи.
- Вчити розрізняти дерева, квітучі рослини; розуміти, що рослинам для росту і життя потрібні вода, сонце, ґрунт.